

KOULUTUSPOLIITTINEN OHJELMA

Hyväksytty liittokokouksessa 13.11.2022

1) SIVISTYS ON SUOMALAISEN YHTEISKUNNAN PERUSTA

Sivistys on Vihreille nuorille itseisarvo. Hyvinvoivassa ja demokraattisessa yhteiskunnassa jokaisella on oikeus sivistykseen. Aidosti maksuton, yhdenvertainen ja riittävällä rahoituksella turvattu koulutusjärjestelmä on yksi pohjoismaisen hyvinvointivaltion kulmakivistä. Siksi oikeus siihen tulee kirjata perustuslakiin. Koulutusjärjestelmämme mahdollistaa kaikille taustasta, varallisuudesta tai elämäntilanteesta riippumatta mahdollisuuden oppia kansalaisen perustaitoja sekä valmiuksia tulevaan. Jokaiselle on turvattava aito mahdollisuus löytää ja toteuttaa itselleen mielekästä koulutuspolkua, kehittyä yksilönä sekä ylläpitää sivistystään ja osaamistaan läpi elämän.

Suomalaisen yhteiskunnan tavoitteena on oltava koulutuksellinen tasa-arvo. Se ei kuitenkaan toteudu niin pitkään, kun vanhempien koulutustaso ja perheen sosioekonominen asema määrittävät nuorten koulutuspolkuja. Koulutuksen periytyvyyteen on pystyttävä puuttumaan jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Maksuton toinen aste ja opiskelijoiden tuen kehittäminen ovat olleet askel oikeaan suuntaan koulutuksen eriarvoistumisen pysäyttämiseksi. Suunnan kääntäminen vaatii kuitenkin paitsi korulauseita, myös tahtoa ja lisäresursseja.

Jokaisella koulutusasteella varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin ja vapaalla sivistystyöllä on yhteiskunnassa oma, tärkeä roolinsa. Kasvatus, hoito ja opetus tukevat lasten ja nuorten huoltajia ja perheitä, lisäävät hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta sekä antavat avaimet itsenäiseen ja kriittiseen ajatteluun. Kehittämiskohteita löytyy kaikilta koulutusasteilta: koulutuspolitiikan tulee olla intersektionaalisesti feminististä sekä antirasistista. Alueelliseen ja oppilaitosten väliseen eriarvoistumiseen on puututtava. Vähemmistökielten asemaa on parannettava ja lasten ja nuorten oikeus omaan kieleen turvattava. Kasvatus ja -opetusalan ammattilaisille on maksettava työstään työn arvoinen ja työn vaatavuutta vastaava palkka.

Vaadimme seuraavia toimenpiteitä sivistysvaltion kehittämiseksi, koulutuksen tason nostamiseksi sekä koulutuksellisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi:

- Taataan suomalaisten sivistyksellisten perusoikeuksien toteutuminen nyt ja tulevaisuudessa kirjaamalla maksuton koulutus perustuslakiin.
- Vahvistetaan kasvatuksen, koulutuksen sekä tieteen, tutkimuksen ja korkeakoulutuksen rahoitus pohjaa. Taataan tieteen sekä korkeakoulujen autonomia.
- Ennaltaehkäistään ja puututaan alueelliseen ja koulujen väliseen eriarvoistumiseen esimerkiksi positiivisen erityiskohtelun rahoituksella.
- Varataan erityisopetukseen riittävät resurssit kaikilla koulutusasteilla. Erityisopetuksen kynnys on oltava matala ja avun piiriin päästävä kohtuullisessa ajassa. Panostetaan oppilas- ja opiskelijahuollon sekä oppimisen tuen palveluiden saavutettavuuteen ja

- 43 riittävyteen. Riittäviin ja laadukkaisiin tukitoimiin panostamalla taataan jokaiselle
44 oppilaalle turvallinen kasvuympäristö sekä turvataan henkilöstön jaksaminen.
- 45 • Pidetään ryhmäkoot maltillisena määrittämällä niille kansallisesti sitovat ylärajat
46 varhaiskasvatuksessa.
  - 47 • Taataan jokaiselle lapselle ja nuorelle oikeus kaikin puolin turvalliseen ja terveelliseen
48 kasvu- ja oppimisympäristöön.
  - 49 • Digitaalisten oppimateriaalien osalta siirrytään vapaasti hyödynnettävään muotoon
50 tutkimustieto ja lasten ikä- sekä kehitystaso huomioiden. Huomioidaan oppilaiden ja
51 opiskelijoiden toiveet painettujen ja digitaalisten oppimateriaalien suhteen.
  - 52 • Huomioidaan sukupuolisensitiivisyys ja normikriittisyys kaikessa opetusmateriaalissa.
53 Tuodaan niihin liittyviä sisältöjä nykyistä vahvemmin osaksi opettajankoulutusta.
54 Siirrytään pois cis-heteronormatiivista kasvatuksesta.
  - 55 • Kiinnitetään opettajankoulutuksessa paremmin huomiota ekologiseen ja eettiseen
56 elämäntapaan ohjaamiseen, lasten ja nuorten monikulttuurisen tietoisuuden
57 kehittämiseen sekä rasismin ja syrjinnän ehkäisyyn. Tarjotaan ammattilaisille riittävät
58 tiedot ja koulutusta sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta.
  - 59 • Tarjotaan opettajille ja muille ammattilaisille aito mahdollisuus ylläpitää ja kehittää
60 osaamistaan osallistumalla täydennyskoulutukseen. Jokaiselle on laadittava
61 henkilökohtainen koulutus- ja kehitymissuunnitelma. Koulutukseen pääsy on turvattava
62 sijaisilla.
  - 63 • Lisätään ja tarjotaan opetushenkilökunnalle sekä muulle henkilöstölle
64 täydennyskoulutusta sukupuolen ja seksuaalisen moninaisuudesta sekä kehotunne- ja
65 seksuaalikasvatuksesta.
  - 66 • Huolehditaan siitä, että seksuaalikasvatusta antavat koulutetut ammattilaiset kaikilla
67 kasvatusta- ja opetusasteilla riittävin resurssein.
  - 68 • Maksetaan kasvatusta- ja opetusalan ammattilaisille työstään työn arvoinen ja työn
69 vaatavuutta vastaava palkka.
  - 70 • Maksetaan lukuvuoden päättyessä määräaikaisessa työsuhteessa olleille myös kesän ajalta
71 palkka riippumatta siitä, palaako viranhaltija kesäksi töihin.
  - 72 • Luodaan ja varmistetaan mahdollisuus opiskella saamen, karjalan ja romanin kieliä sekä
73 viittomakieliä läpi koko koulupolun varhaiskasvatuksesta korkeakouluun. Hyödynnetään
74 etäyhteyksiä siellä, missä ryhmäkoot muuten jäisivät liian pieniksi. Taataan opetukseen
75 riittävät resurssit ja varmistetaan laadukkaiden ja nykyaikaisten oppimateriaalien
76 saatavuus.
  - 77 • Lisätään yleistä tietoisuutta saamelaisista, karjalaisista ja romaneista sisällyttämällä näitä
78 ryhmiä koskevia sisältöjä opetussuunnitelmaan.
  - 79 • Tarjotaan viittomakielen kursseja peruskoulussa ja toisella asteella, huomioiden erityisesti
80 viittomakieltä äidinkielenään käyttävät.
  - 81 • Huomioidaan monikulttuurisuus entistä paremmin kasvatuksessa ja koulutuksessa
82 kaikilla asteilla.
  - 83 • Tuetaan maahanmuuttajataustaisten ja muiden aliedustettujen ryhmien, myös ei-
84 oppivelvollisten, pääsyä toisen asteen koulutukseen ja korkeakoulutukseen.
- 85

86 **2) LAADUKAS VARHAISKASVATUS ON JOKAISEN LAPSEN OIKEUS JA KOULUTUKSEN PERUSPILARI**

87 Laadukkaan varhaiskasvatuksen merkitys ja hyöty niin yksilölle kuin koko yhteiskunnalle on
88 kiistaton. Sen tehtävänä on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä sekä oppimista
89 yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Laadukas varhaiskasvatus ehkäisee syrjäytymistä ja edistää
90 lasten yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa. Niillä tiedoilla ja taidoilla, joita opitaan varhaisvuosina,

91 on pitkälle kantava vaikutus. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja jatkuvalla oppimiselle, lapsen
92 osallisuudelle sekä aktiiviselle toimijuudelle yhteiskunnassa.

93

94 Laadukas varhaiskasvatus tuottaa positiivisia vaikutuksia lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle
95 ja koko yhteiskunnalle. Kaikkein keskeisimmät kehitykselliset muutokset ja kasvut tapahtuvat jo
96 ennen kouluikää. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on tutkitusti pitkäkestoisia, positiivisia
97 vaikutuksia lapsen sosiaalisiin taitoihin, kouluvalmiuksiin ja menestykseen opinnoissa.

98

99 Kansainvälisiä oppimistuloksia arvioitaessa on ilmennyt, että varhaiskasvatukseen osallistuneet
100 lapset suoriutuvat paremmin matematiikassa ja lukemisessa. Laadukas varhaiskasvatus ehkäisee
101 tehokkaasti lasten syrjäytymistä ja tasoittaa sosioekonomisten ryhmien eroja oppimistuloksissa
102 sekä vahvistaa yhdenvertaisuutta.

103

104 Vaadimme seuraavia toimenpiteitä varhaiskasvatuksen laadun parantamiseksi:

105

- 105 • Pidetään lapsen subjektiivisesta varhaiskasvatusoikeudesta kiinni.
- 106 • Kielletään yksityisen varhaiskasvatuksen voitontavoittelu perusopetuksen tavoin.
- 107 • Poistetaan varhaiskasvatusmaksut asteittain.
- 108 • Turvataan varhaiskasvatuksen resurssit, työolot ja -rauha sekä pätevien
109 varhaiskasvatuksen opettajien riittävyys laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumiseksi.
- 110 • Tarkastellaan henkilöstömitoitusta ja suhdelukuja tunti- ja lapsiryhmätasolla nykyisen
111 päiväkotitason sijaan. Pidetään suhdeluvut maltillisina lasten edun varmistamiseksi ja
112 henkilöstön työhyvinvoinnin edistämiseksi.
- 113 • Poistetaan varhaiskasvatusasetuksesta suhdeluku 1/13. Asetuksella säädetään, kuinka
114 monta kolme vuotta täyttäneitä, enintään viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa olevaa
115 lasta ryhmässä voi olla yhtä kasvatusvastuussa olevaa henkilöä kohti. Nykyinen suhdeluku
116 on ongelmallinen, sillä ryhmässä osa lapsista vaihtuu päivittäin. Lisäksi samaa paikkaa
117 käyttävät lapset ovat samaan aikaan läsnä, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Näin
118 voitaisiin välttyä tarpeettomilta suhdelukuylyityksiltä ja vaihtuvuus vähenisi.
- 119 • Tarjotaan kaikille tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen opettajaksi hakeutuville opinto-
120 oikeus kandidaatin sekä maisterin tutkintoon. Mikäli yliopisto ei tarjoa erillistä
121 varhaiskasvatuksen maisteriohjelmia, voidaan opinto-oikeus tarjota muista sopiviksi
122 katsotuista maisteriohjelmista.
- 123 • Turvataan uusien varhaiskasvatuksen pätevyysvaatimusten toteutuminen Suomessa 2030
124 lähtien.
- 125 • Nostetaan varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Tavoitellaan EU:n asettamaa
126 varhaiskasvatuksen osallistumisen tavoitetta, eli 96 % 3-vuotiaista oppivelvollisuuskoulun
127 alkuun.
- 128 • Saatetaan voimaan kaksivuotinen esiopetus.
- 129 • Tehdään seksuaalikasvatuksesta varhaiskasvatussuunnitelmassa läpileikkaava teema.
130 Tarjotaan seksuaalikasvatuksen yhteydessä jokaiselle turvataitokasvatusta.
- 131 • Tuetaan saamen-, karjalan- romanin- ja viittomakielisten lasten omakielisyyttä jo ennen
132 varhaiskasvatusta. Perustetaan uusia kielipesiä ja lisätään kielipesätoiminnan resursointia
133 toiminnan riittävyyden ja laadukkuuden takaamiseksi.
- 134 • Taataan turvapaikanhakijoiden lapsille sekä paperittomille lapsille yhdenvertainen pääsy
135 varhaiskasvatuksen piiriin.
- 136 • Yhtenäistetään oppimisen tuki varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle sekä korkeakouluihin
137 saakka.

138

139 **3) YHDENVERTAINEN, MONIPUOLINEN JA MAKSUTON PERUSKOULU LUO POHJAN**
140 **OIKEUDENMUKAISELLE JA KESTÄVÄLLE YHTEISKUNNALLE**

141 Perusopetuksessa jatketaan varhaiskasvatuksessa aloitettua tärkeää tehtävää. Hyvin resursoidulla
142 perusopetuksella varmistetaan toimiva koulupolku ja tarjotaan oppilaille tarvittavat taidot siirtyä
143 toiselle asteelle. Riittäväillä resursseilla varmistetaan, että tasa-arvoa pystytään perusasteella
144 edistämään. Merkittävää on esimerkiksi sukupuolittuneiden rakenteiden purkaminen,
145 heikommassa asemassa olevien oppilaiden huomioiminen sekä riittävien perustaitojen
146 takaaminen jokaiselle oppilaalle.

147
148 Erityisesti oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä on huomioitava, että oppilaat saavat
149 riittävästi ohjausta ja jokaisella on tarvittavat tiedot ja taidot toiselle asteelle siirtymistä varten.
150 Perusasteen ohjaus- ja tukipalveluiden toimivuudesta on huolehdittava ja erityisesti huomiota on
151 kiinnitettävä nivelvaiheisiin, kuten ala-asteelta yläasteelle siirtymiseen ja perusasteelta toiselle
152 asteelle siirtymiseen. Huomiota on kiinnitettävä oppilaiden taustan vaikutukseen
153 kouluvalintoihin sekä eri taitojen sukupuolittumiseen, kuten poikien huonompaan lukutaitoon.

154
155 Vaadimme seuraavia toimenpiteitä turvallisemman, yhdenvertaisemman ja nykyaikaisemman
156 peruskoulun luomiseksi:

- 157 • Varmistetaan riittävät resurssit esimerkiksi hillitsemällä ryhmäkokoja ja takaamalla
158 pätevä opetushenkilöstö.
- 159 • Säädetään opettajamitoitus peruskouluihin.
- 160 • Kiinnitetään erityistä huomiota ohjaus- ja tukipalveluihin ja varmistetaan niiden
161 tosiasiallinen riittävyys.
- 162 • Taataan opettajille riittävät keinot koulun työrauhan takaamiseksi.
- 163 • Tarkastellaan oppilaitosten sisäänottoa alueittain. Taataan jokaisen oppilaan oikeus
164 kohtuullisen pituiseen koulumatkaan. Edistetään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta
165 lähikouluperiaatteen avulla. Kehitetään alueellisesti suunniteltua oppilaaksiottoa, joka
166 edistäisi heterogeenisten oppilasryhmien muodostamista. Ehkäistään alueellista ja
167 koulujen välistä eriarvoistumista tukemalla päiväkotien ja koulujen toimintaa positiivisen
168 erityiskohtelun keinoin.
- 169 • Kohdistetaan rahallista tukea alueille, joilla on esimerkiksi matala koulutusaste, paljon
170 työttömyyttä, vieraskielisiä tai vähävaraisia perheitä.
- 171 • Selvitetään numeroarvioinnin tarpeellisuutta ja sen vaikutusta oppilaiden
172 oppimismotivaatioon sekä yhdenvertaisuuteen.
- 173 • Tasapuolistetaan tuntimääriä siten, että kavennetaan mahdollisuutta koulukohtaisten
174 lisätuntien pitämiseen. Opetussuunnitelmaa tulisi pystyä toteuttamaan kaikille samoilla
175 opetustunneilla, eikä oppilaita saisi asettaa eriarvoiseen asemaan koulun ja/tai kunnan
176 resursseista riippuen. Huomioidaan samalla erityispainotusluokkien toimintaedellytysten
177 turvaaminen.
- 178 • Lopetetaan sukupuolittaminen esimerkiksi oppiaineiden yhteydessä sekä yleisesti
179 oppilaitosten arjessa. Sukupuolisensitiivisyys ja normikriittisyys huomioidaan kaikissa
180 opetusmateriaaleissa ja niihin liittyviä sisältöjä sisällytetään nykyistä vahvemmin osaksi
181 opettajankoulutusta. Niin ohjauksessa kuin opetuksessakin kiinnitetään erityistä huomiota
182 oppiaineiden sukupuolittuneisuuden vähentämiseen. Mahdollistetaan jokaiselle lapselle ja
183 nuorelle oman identiteettinsä toteuttaminen ilman ennakkoluuloja.
- 184 • Vahvistetaan seksuaalikasvatuksen osuutta perusopetuksessa. Painotetaan
185 suostumuksellista kanssakäymistä. Tarjotaan tunne- ja turvataitokasvatusta osana
186 seksuaalikasvatusta.

- 187 • Tarjotaan aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa sekä koulupäivän jälkeistä harrastustoimintaa
188 tasapuolisesti ympäri Suomen sitä tarvitseville siten, että se on kaikille saavutettavaa.
189 • Säilytetään lähiopetus kaiken opetuksen lähtökohtana. Lähiopetuksella turvataan
190 kasvatuksen ja koulutuksen tärkeitä perustehtäviä, kuten yhteiskunnallista socialisaatiota.
191 Etäopetusta voidaan hyödyntää niin perusasteella kuin toisellakin asteella silloin, kun se
192 on pedagogisesti oppilaiden edun kannalta perusteltavissa. Esimerkiksi harvinaisemmissa
193 kielissä etäopetusta voidaan hyödyntää.
194 • Kannustetaan monipuoliseen kielten opiskeluun sekä sen aloittamiseen jo varhaisessa
195 vaiheessa. Tarjotaan läpi maan mahdollisimman laaja kielivalikoima.
196 • Uudistetaan uskonnonopetusta siten, että opetus perustuu yhteiselle katsomusaineelle,
197 johon sisältyy eriytettyä opetusta oman uskonnon tai uskonottomuuden mukaan.
198 • Sisällytetään opetussuunnitelman perusteisiin saamelaisia, karjalaisia, romaneja ja
199 viittomakielisiä koskevaa opetusta esimerkiksi historiassa ja yhteiskuntaopissa.
200 • Taataan jokaiselle oppilaille oikeus turvalliseen ja sisäilmaltaan puhtaaseen
201 oppimisympäristöön. Oppilaitosten ja oppimistilojen tulee olla oppilaille saavutettavia ja
202 turvallisia niin psyykkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisesti.
203 • Taataan opettajille aito mahdollisuus ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan osallistumalla
204 täydennyskoulutukseen. Jokaiselle opettajalle tulee laatia henkilökohtainen koulutus- ja
205 kehityssuunnitelma. Sijaisten riittävästä saatavuudesta on huolehdittava
206 kouluttautumisen aikana. Selvitetään opettajien osaamistilanteen nykytilaa ja
207 mahdollisuutta hyödyntää opettajarekisteriä opettajien osaamisen ylläpitämisessä.
208
209

210 **4) RESURSOITU JA YLEISSIVISTÄVÄ TOINEN ASTE TAKAA VALMIUDET YHTEISKUNNALLISEEN** 211 **KANSALAI SUUTEEN JA JATKO-OPINTOIHIN**

212 Toisen asteen koulutuksella viitataan peruskoulun jälkeisiin opintoihin ammatillisessa
213 oppilaitoksessa tai lukiossa. Toinen aste on avainasemassa, kun tavoitellaan yhdenvertaisia
214 jatkokoulutusmahdollisuuksia sekä väestön korkeampaa koulutustasoa.

215
216 Ammatillisen koulutuksen ytimessä on opiskelijan ammatillisen osaamisen kehittyminen sekä
217 aktiivinen kansalaisuus. Vaikka ammatillinen koulutus vastaa omalta osaltaan työelämän
218 osaamistarpeisiin, tulee sen ennen kaikkea tukea nuorta matkalla kohti työelämää tai myöhempiä
219 opintoja. Lisärahoitusta on kohdistettava ammatillisen koulutuksen sekä lähiopetukseen että
220 oppimisen tuen palveluihin etäopetuksen osuuden kasvattamisesta huolimatta.
221 Ammatillisesta oppilaitoksesta valmistuneilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet hakea korkea-
222 asteen opintoihin.

223
224 Lukio on yleissivistävä koulutus, jonka tehtävänä on antaa yhteiskunnassa tarpeellisia tietoja ja
225 taitoja, sekä kasvattaa yhteiskunnallisesti aktiivisia toimijoita. Lukiokoulutuksesta luonteva
226 seuraava askel on opinnot korkeakoulussa. Lukiokoulutusta, ja koko toista astetta, kehitettäessä
227 on olennaista muistaa, että opiskeluaika itsessäänkin on arvokas vaihe nuoren elämässä.
228 Koulutuksen painopistettä tulee siirtää entistä vahvemmin kohti yleissivistävyyttä, pois jatkuvasta
229 ylioppilaskirjoituksiin panostamisesta.

230
231 Vaadimme seuraavia toimenpiteitä toisen asteen yleissivistävyyden ja yhdenvertaisuuden
232 kehittämiseksi:

- 233 • Korjataan lukioiden rahoitusmallia siten, että vuotuinen leikkauspaine poistuisi, ja ettei se
234 ohjaisi lukioita optimoimaan opiskelijavalintojaan. Lopetetaan lukiokoulutuksen

- 235 keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävät vuosittaiset vähennykset ja nostetaan
236 yksikköhinta vastaamaan todellisia kustannuksia.
- 237 • Varmistetaan, ettei opiskelijoita käytetä korvaamaan varsinaisia työntekijöitä ja heidän
238 työpanostaan työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa. Opiskelijoilla on oikeus riittävään
239 ohjaukseen ja vastuun opiskelijan ohjauksesta tulee olla selkeä sekä oppilaitokselle että
240 työpaikalle.
  - 241 • Kehitetään aktiivisesti oppisopimuskoulutusta ja parannetaan sen tunnettavuutta.
  - 242 • Huolehditaan toisen asteen opiskelijoiden yhdenvertaisuudesta korkeakouluopinnoissa.
  - 243 • Kevennetään ylioppilaskirjoituksiin valmistautumista. Kehitetään kokeita mittaamaan
244 aidosti kypsyyttä muistin ja ulkoaoppimisen sijaan. Lasketaan kirjoitettavien aineiden
245 vähimmäismäärä takaisin neljään aineeseen.
  - 246 • Kiinnitetään erityistä huomiota ylioppilaskirjoituksiin kohdistuvaan
247 valmennuskurssitoimintaan ja sen karsimiseen.
  - 248 • Huolehditaan lukiokoulutuksen yleissivistävyyden säilymisestä. Annetaan nuorille aikaa ja
249 tukea tulevaisuutensa pohdintaan eikä velvoiteta tekemään pitäviä
250 tulevaisuudensuunnitelmia lukiokoulutuksen alussa.
  - 251 • Kannustetaan kielten sekä taito- ja taideaineiden opiskeluun muuttamalla korkeakoulujen
252 valintaperusteita siten, että ne tunnistavat paremmin kielitaitoa sekä taito- ja taideaineissa
253 osoitettua osaamista.
  - 254 • Tarkastellaan ja selvitetään mahdollisuuksia käyttää taito- ja taideaineiden lukiodiplomeita
255 osana opiskelijavalintoja sekä korvata mahdollisesti kirjoitettava aine diplomilla.
256 Tarkastelussa on kuitenkin pidettävä kiinni kaikkien korkeakouluun hakeutuvien
257 yhdenvertaisuudesta toisen asteen koulutuksesta riippumatta.

258
259 Kaikille peruskoulun päättävälle nuorille on taattava koulutuspaikka toiselta asteelta.
260 Oppivelvollisuusiän pidentämisen myötä kaikkien nuorten tulee suorittaa toisen asteen tutkinto.
261 Onkin tärkeää, että tutkinto mahdollistaa todellisen korkeakouluopintokelpoisuuden ja valmiudet
262 opiskeluun korkeakouluissa niin ammatillisesta oppilaitoksesta kuin lukiosta valmistuneille.
263 Toisella asteella tehtävät valinnat eivät saa sulkea ovia myöhemmiltä opinnoilta.

264
265 Oppivelvollisuusiän pidentäminen luo ammatillisille oppilaitoksille ja lukioille uudenlaisia
266 haasteita. Meidän tulee taata riittävät opetuksen ja opiskelijahuollon resurssit, jotta jatkossakin
267 toiselta asteelta valmistuu eri alojen ammatillaisia sekä aktiivisia kansalaisia. Toisella asteella
268 tulee toteutua aidosti maksuton toinen aste niin, että opintojen kannalta välttämättömät
269 työvälineet ja oppimateriaalit ovat opiskelijalle maksuttomia.

270
271 Vaadimme seuraavia toimenpiteitä yksilöllisen opiskelupolun turvaamiseksi toisella asteella ja
272 opintojen nivelvaiheissa:

- 273 • Mahdollistetaan monipuolinen kurssivalikoima ja yksilölliset opintopolut kaikille toisen
274 asteen opiskelijoille.
- 275 • Taataan riittävä lähiopetus huolehtimalla riittävästä resursseista. Yhdenvertaistetaan
276 yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen lähiopetusta lisäämällä lähiopetusta
277 ammatillisella toisella asteella.
- 278 • Turvataan jokaiselle opiskelijalle pääsy tarvitsemaansa henkilökohtaiseen ohjaukseen.
279 Vahvistetaan opiskelijahuollon ja opinto-ohjauksen resursseja. Kehitetään ohjaus- ja
280 tukipalveluiden yhteyttä julkiseen terveydenhuoltoon ja hyvinvointialueisiin siten, että
281 yhteistyö on toimivaa ja tehokasta.
- 282 • Huolehditaan riittävästä resursseista oppimisen tuen palveluihin, jotta jokaisella
283 opiskelijalla on riittävät tiedot ja taidot hakeutua haluamalleen työ- tai opintopolulle.

- 284 • Kehitetään nivelvaiheen tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA) niin, että
285 jokaisella opiskelijalla on aidosti mahdollisuus kehittää tarvitsemiaan opiskelu- ja
286 elämänhallintataitojaan, sekä löytää sopiva opiskelupaikka toiselta asteelta.
287

288 **5) KORKEAKOULUTUS TAKAA HYVINVOINTIVALTION KUKOISTAMISEN NYT JA TULEVAISUUDESSA**

289 Suomalaisen korkeakoulujärjestelmän tulee jatkossakin koostua strategisilta tavoitteiltaan
290 erilaisista, ammatillisesti tai tieteellisesti suuntautuneista, demokraattisesti toimivista
291 oppilaitoksista.

292
293 Ammattikorkeakoulujen ensisijaisena tehtävänä on vastata työelämän ja sen kehittämisen
294 vaatimukseen sekä tarjota opetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin.

295 Ammattikorkeakoulutuksessa sovelletaan parasta mahdollista tutkimustietoa ammattilaisten
296 koulutukseen eri aloille tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa.

297
298 Yliopistojen tehtävänä on puolestaan edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista
299 sivistystä. Yliopistot mahdollistavat laadukkaan tutkimuksen ja antavat tutkimukseen perustuvaa
300 ylintä opetusta. Yliopistokeskukset voivat täydentää yliopistokenttää alueilla, joilla ei ole omaa
301 yliopistoa.

302
303 Korkeakoulukenttä tarvitsee toimintaedellytystensä turvaamiseksi työrauhaa, autonomiaa sekä
304 menetettyjen resurssien palauttamista. Ennen kuin nämä toimintaedellytykset on taattu, ei
305 korkeakoulupolitiikan voida odottaa toimivan ratkaisuna muihin yhteiskunnan ongelmakohtiin.
306 Korkeakoulujen henkilökunta, tutkijat ja opiskelijat ansaitsevat kaikki eheän ja vakaan pohjan,
307 jolta ponnistaa.

308
309 Vaadimme seuraavia toimenpiteitä suomalaisen korkeakoulutuksen kehittämiseksi,
310 opiskelijoiden aseman kohentamiseksi sekä tieteen, tutkimuksen ja tutkijoiden aseman
311 parantamiseksi:
312

313 **Opiskelijat**

- 314 • Säilytetään maisterintutkinto yliopistojen perustutkintona. Parannetaan ylemmän
315 ammattikorkeakoulutuksen tunnettavuutta muuttamalla YAMK-tutkinto ylemmän
316 ammattikorkeakoulututkinnon nimen mukaiseksi maisteriksi (AMK).
- 317 • Poistetaan EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksut.
318 • Myönnetään kansainvälisille opiskelijoille pysyvä oleskelulupa valmistumisen myötä.
319 Korkeakoulutuksen ja korkeakouluun hakeutumisen tulee olla maksuttomana kaikille
320 opiskelijoille.
- 321 • Otetaan käyttöön Students at Risk -apurahajärjestelmä, joka mahdollistaa sotaa
322 pakenevien opiskelijoiden opintojen jatkumisen.
- 323 • Huomioidaan työelämä osana opintoja muun muassa opintoneuvonnan sekä
324 urasuunnittelun ja -neuvonnan keinoin. Järjestötoiminnasta, kansalaistoiminnasta sekä
325 korkeakoulujen hallinnon opiskelijaedustajana toimimisesta tulee olla mahdollista saada
326 opintopisteitä.
- 327 • Taataan jokaiselle opiskelijalle oikeus vähintään yhteen harjoittelutukeen opinto-oikeuden
328 aikana. Laajennetaan harjoittelutuki koskemaan kaikkia korkeakouluopiskelijoita.

- 329 • Varmistetaan, että harjoittelusta maksetaan opiskelijalle osaamista vastaavaa palkkaa, ja
330 että työnantajalle on kannattavaa palkata harjoittelijoita.
331

332 Opiskelijavalinnat

- 333 • Taataan nuorelle oikeus välivuosiin. Poistetaan ylioppilailta hakuvelvoite toimeentulotuen
334 saamiseksi.
- 335 • Järjestetään korkeakoulujen opiskelijavalinnat pääsääntöisesti maksuttomien toisen
336 asteen opintomenestyksestä riippumattomien valintaväylien kautta, esimerkiksi valinta-
337 tai soveltuvuuskokeilla, tai erilaisten näyttöreiteillä kuten pääsykoekursseilla.
- 338 Ylioppilastodistuksella valittavien korkeakouluopiskelijoiden määrää saa olla
339 maksimissaan 20 prosenttiyksikköön valittavan alan kokonaisopiskelijamäärästä. Aloilla,
340 joilla toisen asteen tutkinnon painottaminen on aidosti perusteltua, voidaan hyödyntää
341 todistusvalintaa tätä enemmän, kuitenkin aina jättäen merkittävän osan paikoista
342 aiemmasta opintomenestyksestä riippumattomille valintaväylille.
- 343 • Kehitetään valinta- ja soveltuvuuskokeita siten, että ne mittaisivat ulkoa oppimisen sijaan
344 hakijan motivaatiota ja soveltuvuutta kyseisen alan korkeakouluopintoihin. Kokeet eivät
345 saa vaatia pitkää valmistautumista eikä korkeakouluun hakeminen saa olla hakijalle liian
346 kuormittavaa.
- 347 • Panostetaan korkeakoulujen väliseen yhteistyöhön valinta- ja soveltuvuuskokeissa sekä
348 erilaisilla näyttöreiteillä.
- 349 • Varmistetaan, että valintakoemateriaalit ovat saatavilla maksuttomasti.
- 350 • Kehitetään valintakokeita niin, ettei eriarvoistaville valmennuskursseille ole enää tarvetta.
- 351 • Luovutaan ensikertalaisikiintiöstä.
- 352 • Jatketaan todistusvalinnan vaikutusten seurantatyötä ja tarkennetaan pisteytystyökaluja.
353 Vähennetään todistusvalinnassa tarkasteltavien aineiden määrää viidestä neljään.
- 354 • Taataan ammatillisista oppilaitoksista valmistuneille yhtäläiset mahdollisuudet hakea ja
355 päästä korkea-asteen opintoihin. Selvitetään mahdollisuuksia ammatillisessa
356 koulutuksessa kartoitetun osaamisen paremmasta tunnistamisesta korkeakoulujen
357 yhteisvalinnoissa.
- 358 • Lisätään erilaisia kevyitä MOOC-kursseja (*Massive Open Online Course*) valintaväylinä
359 tutkinto-ohjelmiin. Kannustetaan tutkinto-ohjelmia yhteistyöhön yli korkeakoulurajojen
360 yhteisten valintaväylien kehittämiseksi
- 361 • Pidetään avoimen yliopiston opintojen väylän kautta otettavien opiskelijoiden määrä
362 pienenä. Pääsykokeissa hyödynnetään mahdollisimman laajasti aiemmin opittua tietoa
363 sekä ilmaisena ja avoimena verkossa olevia aineistoja.
- 364 • Helpotetaan siirtohakua yli tutkinto-ohjelma-, korkeakoulu- ja yliopisto-
365 ammattikorkeakoulurajojen. Tuetaan korkeakouluopintoja yli dualimallin rajojen.
366

367 Korkeakoulut ja niiden rahoitus

- 368 • Kasvatetaan korkeakoulutettujen määrä niin, että yli puolet ikäluokasta saa
369 korkeakoulutuksen.
- 370 • Kasvatetaan korkeakoulujen koulutusmääriä ja samalla rahoitusta siten, ettei koulutuksen
371 laatu kärsi.
- 372 • Pidetään jatkossakin huolta korkeakoulujen laajasta autonomiasta.
- 373 • Kevennetään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallien tutkinto- ja
374 tuloskeskeisyyttä huolehtimalla riittävästä perusrahoituksesta sekä päivittämällä

- 375 rahoitusmalleja esimerkiksi siten, että se painottaa valmistuneiden tutkintojen sijaan
376 suoritettuja opintopisteitä ja laadullisia mittareita. Näitä ovat esimerkiksi kestävyys,
377 hyvinvointi- ja opiskelijapalautemittarit.
- 378 • Varmistetaan, että rahoitusmalli ja valtiolliset tutkimusrahoituksen kanavat tukevat
379 tasapuolisemmin eri tieteenaloja.
  - 380 • Kannustetaan korkeakouluja myös omaan varainhankintaan kattamaan julkisen
381 rahoituksen ylittäviä kuluja. Yksityinen rahoitus ei kuitenkaan saa vaarantaa tieteen tai
382 opetuksen objektiivisuutta tai määrittää korkeakoulussa tehtävän tutkimuksen
383 painopistettä.
  - 384 • Tiivistetään erityisesti samalla paikkakunnalla sijaitsevien korkeakoulujen välistä
385 yhteistyötä soveltuvilta osin, korkeakoulu yhteisöjä kuunnellen. Yhteistyötä voidaan lisätä
386 esimerkiksi yhteisellä kielikurssitarjonnalla, parantamalla korkeakoulujen kirjastojen
387 opiskelijoille tarjoamia palveluita sekä kehittämällä tilojen ja tukipalveluiden
388 yhteiskäyttöä.
  - 389 • Huomioidaan ohjelmien koon ja tuottavuuden sijaan niiden kulttuurinen, tieteellinen ja
390 tutkimuksellinen arvo sekä opiskelijoiden edun mukaiset siirtymäajat
391 korkeakoulutarjonnan karsimista pohdittaessa.
  - 392 • Korostetaan globaalin vastuun sekä sosiaalisen, ekologisen ja kulttuurisen kestävyiden
393 teemoja kaikessa korkeakoulujen toiminnassa. Globaalin vastuun ja kestävyiden teemat
394 näkyvät läpileikkaavina kaikissa tutkimuksissa, alan omia näkökulmia painottaen.
395 Korkeakoulujen tulee tavoitella aktiivisesti hiilineutraaliutta viimeistään vuoteen 2030
396 mennessä.
  - 397 • Vahvistetaan kriittisen ja vapaan perustutkimuksen rahoitusta, sillä se muodostaa
398 yliopistoissa tehtävän tieteen ytimen.
  - 399 • Kasvatetaan julkista tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitusta vähintään 4 % BKT:sta
400 vuoteen 2030 mennessä. Jatketaan tämän jälkeen määrätietoista rahoitustason kasvatusta.
  - 401 • Parannetaan apurahatutkijoiden asemaa ja tuodaan heitä aktiivisesti lähemmäs
402 korkeakoulu yhteisöjä. Taataan apurahatutkijoille korkeakoulu yhteisön jäsenille kuuluvat
403 edut ja oikeudet, kuten kattava työttömyysturva sekä terveydenhuolto.
  - 404 • Tehdään tieteen ja tutkimuksen rahoituksesta pitkäjänteisempää, tutkijoiden työsuhteista
405 kiinteämpiä ja lopetetaan sopimusten ketjuttaminen. Projektiluonteisen rahoituksen
406 sijaan siirretään rahoituksen painopistettä ennustettavampaan ja pitkäjänteisempään
407 suuntaan.
  - 408 • Tehdään tieteestä ja tutkimuksesta alana vastavalmistuneille houkuttelevampi nostamalla
409 etenkin uransa alkuvaiheessa olevien tutkijoiden palkkoja.
  - 410 • Pitäydytään niin korkeakoulujen kuin ylioppilas- ja opiskelijakuntien sijoitustoiminnassa
411 kaikin puolin kestävässä sijoituskohteissa.

412
413 Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijat ovat järjestäytyneet opiskelija- ja ylioppilaskunniksi
414 – opiskelijaliikkeeksi. Opiskelijaliike toimii paitsi opiskelijoiden edunvalvojana myös
415 opiskelijoiden äänenä korkeakoulu yhteisöistä aina kansainväliselle tasolle saakka. Opiskelijaliike
416 on historian saatossa muokannut suomalaista yhteiskuntaa merkittävästi
417 opiskelijajäystävällisempään, solidaarisempaan ja kansainvälisempään suuntaan.

418

419 **Opiskelijaliike**

- 420 • Taataan opiskelijoille edustus kaikilla korkeakoulun sisäisen päätöksenteon tasoilla.
421 Tuodaan kaikkien yliopistojen hallintoon tasakolmikantamalli, jossa ovat edustettuina
422 yhdenvertaisesti professorit, muu henkilökunta sekä opiskelijat hallinnon kaikilla tasoilla

- 423 ja päätöksenteon kaikissa vaiheissa. Varmistetaan opiskelijaedustus kaikilla
424 ammattikorkeakoulujen hallinnon tasoilla.
- 425 • Uudistetaan yliopistolaki korkeakoulujen sisäisen työilmapiirin parantamiseksi ja
426 vahvistamiseksi. Palautetaan uudistuksen myötä yliopistojen kollegiaalinen päätöksenteko
427 ja demokratia. Uudelleenarvioidaan lainsäädäntöprosessin yhteydessä säätiöyliopistojen
428 tarkoituksenmukaisuutta ja kannattavuutta.
  - 429 • Säilytetään ylioppilaskuntien automaatiojäsenyys.
  - 430 • Taataan AMK:n opiskelijakuntien toiminta myöntämällä julkista rahoitusta siten, että
431 jokaiselle opiskelijakunnalle taataan resurssit vähintään yhden työntekijän palkkaamiseen
432 sekä korkeakoulun kokoon sidottu lisäresurssi. OKM:lta ja AMK:lta tulevan rahoituksen
433 tulee olla pitkäjänteistä, ennustettavaa ja toimintaa tukevaa.
  - 434 • Varmistetaan opiskelijakuntien rahoituksen pitkäjänteisyys ja pysyvyys korkeakoulun
435 rahoitusmallin ja rahoitustason mahdollisista muutoksista riippumatta.
  - 436 • Pyritään monikielisyyteen korkeakoulu yhteisöjen ja ylioppilas- ja opiskelijakuntien
437 toiminnassa.
  - 438 • Taataan ei-suomenkielisille tai -ruotsinkielisille ja kansainvälisille opiskelijoille
439 mahdollisuus osallistua opiskelija- ja ylioppilaskunnan sekä korkeakoulun
440 päätöksentekoon yhdenvertaisina yhteisön jäseninä.
  - 441 • Panostetaan kaksi- ja monikielisyyteen kansallisella lisäresursoinnilla korkeakouluille,
442 josta osa suunnataan ylioppilas- ja opiskelijakuntien toiminnan kehittämiseen.
  - 443

444 **6) MAHDOLLISTETAAN TÄYSIPÄIVÄINEN OPISKELU JA KEHITETÄÄN OPISKELIJOIDEN HYVINVOINTIA**

445 Opiskelu on opiskelijan työtä. Opintotuki ei ole koulutuspoliittinen ohjausväline, vaan opiskelijan
446 toimeentulon takaaja. Opintotuen uudistaminen tulee tehdä osana suomalaisen sosiaaliturvan
447 kokonaisuudistusta – uudistusta kohti vastikkeetonta perustuloa. Ennen tämän toteutumista on
448 opiskelijoiden toimeentulokuilua kurottava umpeen akuuteilla toimenpiteillä
449 opintotukijärjestelmään.

450
451 Opintotuen aktiivisella kehittämisellä on tärkeä rooli opiskelijuuden mahdollistajana. Asumisen
452 ja elämisen kustannukset kattava opintotuki on tärkeä tekijä koulutuksen eriarvoistumisen
453 torjunnassa. Siksi opintotuen tulee taata mahdollisuudet täysipäiväiseen opiskeluun niin suurten
454 kuin pienempienkin paikkakuntien korkeakouluissa.

455
456 Matkalla kohti perustuloa tulee toteuttaa seuraavat toimenpiteet opiskelijoiden toimeentulon
457 parantamiseksi:

- 458 • Korotetaan opintorahaa välittömästi 100 eurolla. Pidetään opintotuki sidottuna indeksiin.
459 Nostetaan opintorahan määrää lähivuosina kohti aidosti elämiseen riittävää ja
460 täysipäiväisen opiskelemisen mahdollistavaa tukimuotoa.
- 461 • Luovutaan korkeakouluopiskelijoiden opintotuen kaksiportaisuudesta.
- 462 • Luovutaan opintotuen vaatimasta vuosittaisesta vähimmäissuoritusvaatimuksesta.
463 Poistetaan tukikuukausien yläraja ja palautetaan korkeakouluopiskelijoiden ikuinen
464 opinto-oikeus.
- 465 • Poistetaan sairausloman ajan opintojen enimmäismäärä.
- 466 • Taataan nuorille ja opiskelijoille oikeus kesälomaan. Kehitetään opintotukijärjestelmää
467 niin, että se kattaa jo ennen perustulon toteutumista myös kesäajan toimeentulon.
- 468 • Siirretään opintotuen hallinnollinen vastuu Opetus- ja kulttuuriministeriöstä muun
469 sosiaaliturvan yhteyteen Sosiaali- ja terveysministeriön alle.

- 470 • Varmistetaan jatkossakin opiskelijoille mahdollisuus täydentää toimeentuloaan
471 opintolainalla. Opintolainan ei pitäisi kuitenkaan olla opiskelijan pääasiallinen
472 tulonlähde, eikä se saa olla edellytys toimeentulotuen saamiselle.
- 473 • Määritetään opintolainan korkotasolle katto.
- 474 • Luovutaan yhteisellä vuokrasopimuksella asunnon vuokranneiden asumistuen
475 ruokakuntakohtaisuudesta.
- 476 • Siirrytään opintojen seurannassa yksittäisten suoritusten laskemisesta ongelmien
477 juurisyiden löytämiseen ja opiskelijan tukemiseen. Luovutaan opintotuen viiveellisestä
478 takaisinperinnästä. Luodaan järjestelmä opintosuoritus- ja tulovalvonnan tueksi, jossa
479 opiskelijat voivat reaaliaikaisesti seurata tulojaan ja opintopistekertymiään.
- 480 • Tuetaan paremmin erilaisissa elämäntilanteissa olevia, kuten perheellisiä, opiskelijoita
481 joustavoittamalla opintotuen myöntämistä ja tutkinnon suoritusaikoja yksilöllisempään
482 suuntaan.
- 483 • Korotetaan korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tasoa ja sidotaan ateriatuki indeksiin
484 sekä aterian enimmäishinnan nosto samanaikaiseen ateriatuen nostoon. Poistetaan
485 ateriatuen rajoitus yhteen ateriaan päivässä ja varmistetaan jatkossakin mahdollisuus
486 käyttää ateriatukea opiskelijalounaan mukaan otettaviin annoksiin.
- 487

488 **Opiskelijoiden hyvinvointi:**

- 489 • Nostetaan YTHS:n rahoitus kestäväälle tasolle. Haetaan lisärahoitus kasvattamalla valtion
490 rahoituksesta siten, ettei korkeakouluopiskelijoiden maksutaakka kasva. Lyhyellä
491 aikavälillä lyhennetään YTHS:n jonoja lisärahoituksella etenkin mielenterveyspalveluihin,
492 suun terveyteen sekä seksuaaliterveyteen. YTHS-maksusta tulee lähettää lasku.
- 493 • Varmistetaan, että jokaisella korkeakoulupaikkakunnalla on opiskelijoihin erikoistunut
494 sosiaalityöntekijä, joka tekee tiivistä yhteistyötä opiskelijaterveydenhuollon kanssa.
- 495 • Säädetään opintopsykologimitoitus. Opintopsykologeja on oltava vähintään yksi 2000
496 perustutkinto-opiskelijaa kohden ja heidän on tehtävä tiivistä yhteistyötä YTHS:n sekä
497 hyvinvointialueen ennaltaehkäisevän mielenterveystyön palveluiden kanssa.
- 498 Varmistetaan, että jokaisessa korkeakoulussa on opiskelijoiden saavutettavissa kuraattori,
499 opinto-ohjaaja sekä erityisopettaja opiskelijoiden kohtaamia oppimisen ja opiskelun
500 pulmatilanteita varten.
- 501 • Kehitetään korkeakoulujen liikuntapalveluita niin, että ne täyttävät valtakunnallisten
502 korkeakoululiikunnan suositusten vähimmäistason. Liikuntapalveluiden tulee olla
503 helposti saavutettavia ja niiden on palveltava erilaisten käyttäjien tarpeita
- 504 • Tehdään Kela-pätevöittävästä psykoterapeuttikoulutuksesta maksutonta. Taataan
505 psykoterapeuttien maanlaajuinen riittävyys uusilla koulutusvastuilla.
- 506 • Toteutetaan terapiatakuu. Tunnistetaan lyhytterapian asema virallisena hoitomuotona
507 palvelujärjestelmässämme.
- 508

509 **7) JATKUVA OPPIMINEN**

510 Jatkuva oppimisessa on tärkeä rooli niin yksilön sivistyksellisten oikeuksien, yhteiskunnan
511 kuin työnantajienkin kannalta. Sen merkitys on jatkuvasti kasvussa yhteiskunnassa alati
512 muuttuvan ja yhä erilaisempaa osaamista vaativan työelämän edessä. Samalla on olennaista
513 muistaa jatkuvan oppimisen sivistyksellinen merkitys yksilölle – mahdollisuus kehittää itseään ja
514 saada sivistyksellisiä elämyksiä.

516 Osaamisen päivittämisestä on tehtävä uusi normi, jonka mahdollistavat työssäkäyville työnantajat
517 ja syystä tai toisesta työelämän ulkopuolella oleville yhteiskunta. Merkittävimpänä jatkuvan
518 oppimisen alustana ovat avoimet yliopistot ja avoimet ammattikorkeakoulut, jotka tarjoavat eri
519 alojen opetusta oppimista ja tutkintoja tukevana kokonaisuuksina. Jatkuvaa ja elinikäistä
520 oppimista on tuettava ja mahdollistettava sekä työelämän että sosiaaliturvajärjestelmän toimesta.

521
522 Kehitetään jatkuvan oppimisen järjestelmää seuraavilla toimenpiteillä:

- 523 • Jatkuvalle oppimiselle on taattava riittävä rahoitus siten, että sen laadukas toteuttaminen
524 ei kuluttaisi korkeakoulujen muun toiminnan resursseja.
- 525 • Tehdään avoimen korkeakoulun opetuksesta maksutonta vailla korkeakoulututkintoa
526 oleville. Otetaan siirtymäajaksi käyttöön toisen asteen opinnot päättävälle suunnattu
527 koulutusseteli avoimiin korkeakouluopintoihin käytettäväksi.
- 528 • Varmistetaan, etteivät jatkuvan oppimisen kustannukset kasaannu yksilöille. Luodaan
529 työnantajille keinoja tukea työntekijöiden osaamisen ja sivistyksen
530 kehittämismahdollisuuksia esimerkiksi koulutussetelin käyttönotolla.
- 531 • Turvataan työttömyysetuuksien piirissä olevien opiskelun edellytykset iästä riippumatta.
- 532 • Avataan eri alojen opetusta avoimiin korkeakouluihin. Panostetaan jatkuvasti auki oleviin
533 ja omaan tahtiin suoritettaviin kursseihin. Hyödynnetään esimerkiksi laajoja avoimia
534 MOOC-verkkokursseja jatkuvan oppimisen alueellisen kattavuuden takaamiseksi.
- 535 • Parannetaan jatkuvan oppimisen saavutettavuutta kaikilla tasoilla aina järjestelmien
536 käytettävyydestä tiedon saantiin.
- 537 • Huolehditaan, että jatkuvan oppimisen nimissä avoimessa korkeakoulussa suoritett
538 opintopisteet ovat aina sisällytettävissä korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin.
- 539 • Tunnistetaan non-formaali oppiminen ja osaaminen paremmin osana myös jatkuvaa
540 oppimista
- 541 • Selvitetään ja luodaan toimenpidesuunnitelma jatkuvan oppimisen kattavuuden
542 lisäämiseksi.
- 543 • Puretaan eriarvoistavia rakenteita ja kiinnitetään erityistä huomiota koulutuksen
544 ulkopuolelle jääviin ryhmiin.

545

546 **8) VAPAA SIVISTYSTYÖ JA KULTTUURI**

547 Vapaa sivistystyö pitää ytimessään ihmisen oman halun oppia ja kehittyä. Kansalaisopistoilla on
548 merkittävä yhteiskunnallinen rooli eriarvoistumisen vähentämisessä. Ne saavat koulutuksen ja
549 uuden oppimisen piiriin ihmisiä, jotka muuten jäävät esimerkiksi korkeakoulutuksen
550 ulkopuolelle.

551

552 Kirjastot ovat sekä sivistysvaltion kivijalka että kruununjalokivi. Ne tarjoavat kohtaamispaikan,
553 elämyksiä ja mahdollisuuden oppia uutta. Kirjastot ovat merkittävä tekijä myös
554 lukutaitokasvatuksessa. Kirjastojen on säilyttävä lähipalveluna myös syrjäseuduilla. Tähän
555 voidaan hyödyntää esimerkiksi laajalla alueella palvelevia kirjastoautoja.

556

557 Kansalaisopistot ovat keino oppia ja kehittyä formaalin koulujärjestelmän ulkopuolella.

558 Kansalaisopistotoimintaa on tarjottava kattavasti ympäri Suomen.

559

560 Tuetaan vapaata sivistystyötä, kulttuuria ja kirjastopalveluita seuraavilla toimenpiteillä:

- 561 • Vahvistetaan vapaan sivistystyön ja muun muassa taiteen perusopetuksen rahoitusta.
562 Lisätään vapaan sivistystyön taloudellista ja alueellista saavutettavuutta esimerkiksi
563 kuntien tarjoamalla kurssiseteleillä

- 564 • Pidetään huolta kirjastojen maksuttomuudesta, saavutettavuudesta sekä resursseista.
565 Taataan kirjastoille mahdollisuudet pitää yllä monipuolista ja korkealaatuista
566 kokoelmatarjontaa.
- 567 • Panostetaan kirjastojen ja koulujen yhteistyöhön ja dialogiin. Mahdollistetaan kaikille
568 koululaisille kirjastovierailuja, vaikka lähikirjastoon olisikin matkaa.
- 569 • Tuodaan kirjastoautot kaupunkien asuinalueille ja lähiöihin tukemaan lasten ja nuorten
570 lukutaidon kehittymistä myös loma-aikoina
- 571 • Pidetään kiinni korkeakoulujen kirjastoista. Laajennetaan korkeakoulukirjastojen
572 kävijäkuntaa tekemällä niistä entistä saavutettavimpia myös korkeakoulu yhteisöjen
573 ulkopuolisille.